

Ks. Jerzy Misiurka, *Historia i teologia polskiej duchowości katolickiej*, t. II (w. XVIII–XIX), Lublin: RW KUL 1998, ss. 412.

Minęły już 4 lata od ukazania się I tomu *Historii i teologii polskiej duchowości katolickiej*, obejmującego okres X–XVII w. Tom ten został bardzo dobrze przyjęty w gronie fachowców z zakresu teologii duchowości. Dobrze się stało, że mamy następny tom obejmujący wieki XVIII i XIX. Już w przedmowie Autor zaznaczył, że obfitość materiału źródłowego związana z tym okresem sprawiła, iż dopiero w tomie następnym będzie mógł zająć się omówieniem problematyki duchowości katolickiej wieku XX.

Cała praca ks. Misiurka stawia sobie jako podstawowe zadanie ukazanie w sposób możliwie syntetyczny polskiej duchowości na przestrzeni dziejów. Nie ulega najmniejszej wątpliwości jak wielkie zapotrzebowanie istnieje na takie właśnie dzieło. Jeszcze do niedawna, poza kilkoma pracami prof. Karola Górskiego

(zm. 1988), nie było naukowych opracowań tej problematyki. Brak jest dotąd całościowego ujęcia historii i teologii polskiej duchowości katolickiej. I tę właśnie lukę stara się wypełnić praca ks. prof. Misiurka. Zamierzeniem tomu drugiego jest właśnie próba ukazania dziejów, jak i polskiej teologii duchowości w XVIII i w XIX stuleciu. Po jego przeczytaniu recenzent jest wprost zdumiony obfitością materiału źródłowego, który został zebrany.

Autor podzielił książkę na 38 rozdziałów. Jednakże struktura tego tomu odbiega nieco od planu zaprezentowanego w tomie pierwszym. Tam Autor poświęcił wiele miejsca „szkołom duchowości”, czego nie dostrzegamy w tym tomie. Inny nieco układ usprawiedliwia materiał źródłowy. Ks. Misiurek zaznacza w przedmowie, że i w tym okresie widoczne były wpływy szkół zakonnych, jednakże trudno je wyodrębnić. I z tego względu, nie można odchodzić od meritum sprawy, aby tylko utrzymać jednolitość koncepcji we wszystkich tomach. Wydaje się więc, że układ materiału w tym tomie jest jak najbardziej słuszny.

Uwagę zwraca syntetyczne omówienie wartości duchowych kultu Serca Jezusowego w świetle wypowiedzi polskich teologów XVIII i XIX wieku (s. 20–71). Chodzi tu głównie o kult Serca Jezusowego, jak też o propagowanie bractw i głębszej miłości Boga i bliźniego. Inne zagadnienia omawia Autor chronologicznie, ukazując główne idee w zakresie duchowości wybitnych przedstawicieli omawianych stuleci. Warto zauważyć na kartach tej książki przewijanie się różnych nurtów i szkół duchowości; są tu przedstawiciele szkoły ignacjańskiej, franciszkańskiej, pijarów, marianów, karmelitów, paulinów, nadto reprezentujący duchowość pozazakonną, jak i laikatu. Ważne miejsce zajmuje w tej pracy duchowość polskich zmartwychwstańców. Wydaje się, że wyeksponowanie tej duchowości poprzez przeanalizowanie dorobku piśmienniczego wielu przedstawicieli tej szkoły jest dużym osiągnięciem naukowym ks. prof. Misiurka. Przejawy wpływu duchowości zmartwychwstańców widoczne są przede wszystkim u ich twórców: B. Jańskiego i P. Semenki, a także u H. Kajsiewicza, P. Smolikowskiego, bł. Marceliny Darowskiej oraz Jadwigi i Celiny Borzęckich.

Charakterystyczne dla przemysłań Autora jest to, iż udało mu się w sposób interesujący, a jednocześnie głęboki, uchwycić teologiczną głębię w historycznym kontekście. Jest to niezmiernie ważne dla teologii duchowości i jej dziejów, gdyż w przekonaniu wielu ludzi bieg wydarzeń dziejowych tworzą – kierujące się naturalnymi prawami – różne zdarzenia fizyczne. Tymczasem w dziejach polskiego narodu wielką rolę odgrywali święci i błogosławieni. Toteż i analizowany tom bardzo dobrze ukazuje niemal organiczny związek między dziejami naszej Ojczyzny w XVIII i XIX stuleciu a wybitnymi postaciami tamtych lat, których tak wielu

Kościół wyniósł do chwały ołtarzy bądź zamierza wynieść, i ich duchowym nauczaniem.

Pozycja ks. prof. Misiurka ukazuje też wpływ wartości duchowych na tworzenie kultury naszego narodu. Książkę charakteryzuje komunikatywny i pociągający do refleksji styl; styl ten sprawia, że mimo zarówno wielości zaprezentowanych autorów, jak i prądów teologiczno-mistycznych wchodzących w zakres duchowości tych czasów, stanowi ona dzieło zwarte. W przypisach zaprezentował Autor sylwetki omawianych przez siebie postaci. Szkoda, że zabrakło indeksów na końcu książki. Pomimo to recenzowana pozycja jest bardzo sumiennym i wartościowym dziełem niezbędnym do poznania ciekawej i bogatej polskiej duchowości katolickiej.

Ks. Jarosław M. Poptawski